

Opinió

Els llibres i les coses

IGNASI
ARAGAYJosep Vallverdú,
un jove de 100 anys

Josep Vallverdú farà 100 anys el 2023. Conserva una vitalitat envejable. No ha parat d'escriure i de viure. Abans d'esdevenir un dels quatre grans noms de la literatura infantil i juvenil –amb Joaquim Carbó (un altre nonagenari) i els enyorats Sebastià Sorribas i Emili Teixidor–, ja havia fet un munt de coses. De fet, com a escriptor professional s'hi va posar relativament tard. No va publicar el primer títol fins al 1960 i el gran èxit li va arribar als 45 anys, el 1968, amb *Rovelló*, el gos més famós de la literatura catalana. Ha estat molt prolífic i versàtil.

Francesc Canosa, com a preàmbul de l'any del centenari, ens aproxima a la persona amb *Tu, Vallverdú. Entrevista a una vida* (Editorial Fonoll). La connexió lleidatana funciona. La conversa flueix. Canosa, que el veu sovint, em certifica que “segueix en forma, més mental que física, és extraordinari”, i que viu a Balaguer amb l'Antonieta Vilajoliu, amb qui es va casar al final del 2012 després d'enviar-li 62 cartes d'amor, quan ell tenia 89 anys. Ella era vídua del científic Joan Oró (i abans de Josep M. Monill) i ell de la pedagoga Isabel Arqué, que havia estat deixeble de Galí, Vicens Vives i Carme Serrallonga i que el 1969 va fundar a Lleida l'Escola Alba. Amb la Isabel ho va compartir tot durant més de sis dècades: s'havien conegut a la universitat.

Determinació cultural

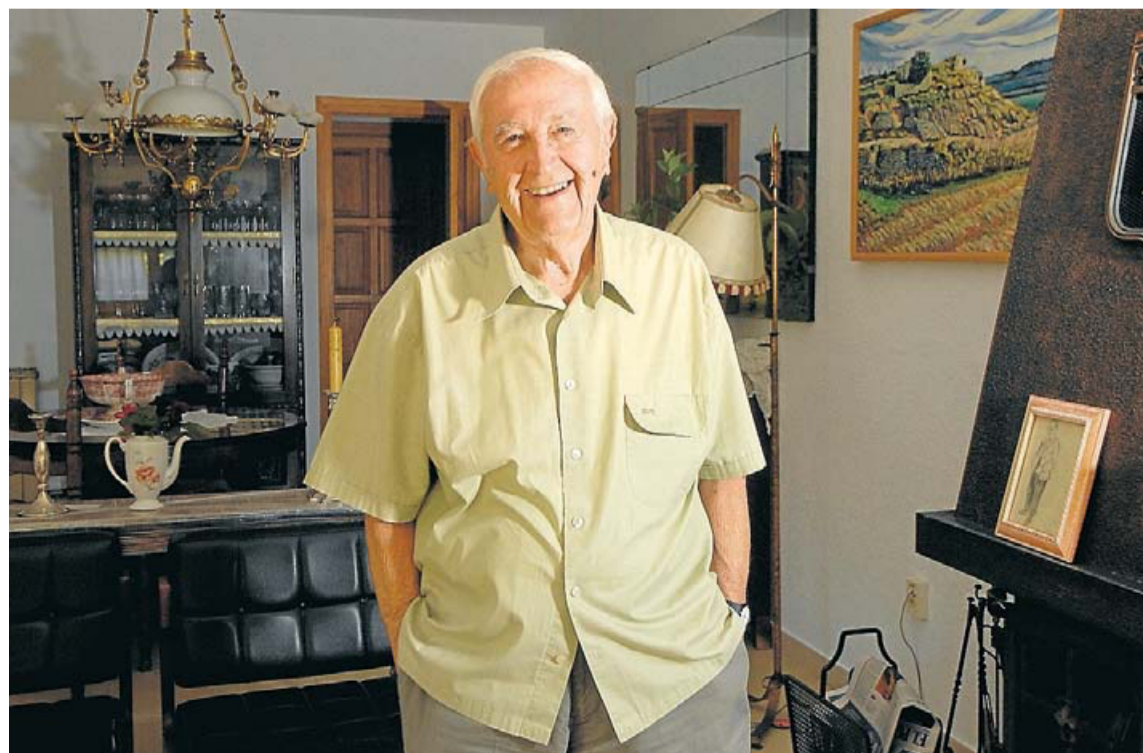
Vallverdú és memòria vivent del segle XX. Va néixer dos mesos abans que s'instaurés la dictadura de Primo de Rivera, que va prohibir l'ensenyament en català. Aleshores, esclar, no podia saber que ell mateix, amb una extraordinària determinació, passaria a formar part de la cadena d'impugnació col·lectiva i persistent contra aquella prohibició i les que vindrien. Venia de la generació de lectors d'*En Patufet*.

De petit va ser, com es deia aleshores, un bon minyó, estudiós i imaginatiu: es creava les seves

pròpies joguines. Després de la guerra, passada amb penes i treballs a Lleida, Puiggròs i Sant Martí de Maldà, la família es va traslladar a Barcelona, on el pare va posar botiga i va progressar. Tot i la mort de la mare, ell va poder anar a la universitat a fer filosofia i lletres, on va tenir professors com Badia i Margarit, Miquel Tarradell i Lluís Pericot. En acabat, la primera feina l'hi va donar Jordi Rubió i Balaguer a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Però la recerca no li esqueia. Era d'acció, tastaolletes, un vers lliure.

Van venir anys de fer de mestre (de llengua, literatura, anglès i llatí), de la paternitat complicada de l'Eloi (va néixer amb oligofrènia, amb un 68% de disminució mental) i d'activisme cultural al voltant de Jordi Pujol, Espar Ticó, Frederic Roda i molts altres. De la política, més aviat n'ha fugit. A la dècada dels anys 50 encara escrivia en castellà –tres novel·les– i combinava les classes amb la feina de traductor, que cada cop aniria a més. Juntament amb Pedrolo, va ser clau com a traductor per als primers anys d'Edicions 62. “Sempre he estat poc dormidor”, cinc o sis hores al dia. Fins i tot el 1966 va traduir *The Revolt of the Catalans*, de John H. Elliott, i aquell mateix any va organitzar el primer congrés de traductors. El 1967, sota els auspicis de Pujol, va coordinar el llibre *Lleida, problema i realitat*, que es va presentar a Barcelona el mateix dia que un altre clàssic polèmic, el *Catalanisme i revolució burgesa*, de Jordi Solé Tura. Temps de bullida ideològica. De repensar el país.

I tot això al mateix temps que eclosionava com a autor: amb els anys ha escrit més de dos-cents títols, la gran majoria de literatura infantil i juvenil, però també de memòries, poesia, assaig i crònica territorial, a més d'articulista a la premsa. Com diu Canosa, que també en recorda la faceta de cinèfil, Vallverdú és un addicte i enamorat de la vida, és “pedagogia il·lusió”. Un jove d'esperit que aviat farà 100 anys.

L'escriptor Josep Vallverdú. SANTHIGLESIES

Minúcies

JORDI
LLOVET

La màquina de Panini

El sànscrit és una de les llengües indoeuropees documentades més antigues, de la subfamília de les llengües indoiranianes. El sànscrit vèdic posseeix, entre altres coses, el text més antic mai conegut fins ara, el *Rigveda* (d'entre els anys 1500 i 1000 aC). Més endavant va desenvolupar-se una tradició lingüística que va culminar en l'obra *Astadhayayi*, de Panini, que ve a ser la gramàtica i el diccionari de Pompeu Fabra per a la llengua dels Vedes. És una de les vint-i-dues llengües oficials a l'Índia i hi posseeix una dimensió pública semblant a la que encara tenen el grec i el llatí clàssic a Occident: és viu.

La major part de les llengües que es parlen a Europa, com ara el català, tenen arrels en la llengua sànscrita. Així, la paraula *matr*, en sànscrit, va derivar en el llatí *mater*, el català *mare*, el castellà *madre*, l'anglès *mother* i l'alemany *Mutter*. I així en molts casos, com no podia ser d'una altra manera, atesa l'evolució i l'origen de les llengües.

Un estudiant indi que s'ha doctorat amb aquest treball a Cambridge ha estat capaç de reconstruir les regles o la “màquina de llenguatge” de l'esmentat Panini, de 2.500 anys d'antiguitat. “Funciona” de manera que, presentant una paraula lexemàtica qualsevol amb un sufix determinat, s'obtenen “automàticament” altres paraules i oracions que quasi sempre resulten gramaticalment correctes. Un cop descodificat el llibre de Panini, el doctorand de Cambridge ha descobert que aquella “màquina” –una màquina que s'assembla molt a

l'art combinatòria de Ramon Llull i a la *characteristica universalis* de Leibniz– pot generar milions d'expressions verbals.

No és cap novetat. Totes les normes tàcites de totes les llengües –tant si han estat fixades per un lingüista com si no– i tota la suma de paraules d'un diccionari permeten igualment generar milions d'expressions verbals –les unes són considerades correctes, d'altres no–. Si un diu “El meu germà és més *alta* que jo”, tothom s'adona que s'ha produït una manca de concordança. I si diu (Chomsky) “*Colorless green ideas sleep furiously*” (“Idees verdes sense color dormen furiosament”), diu una cosa que no és correcta semànticament, però gramaticalment sí.

L'estudiant de Cambridge ens ho haurà d'explicar més bé. Pel que hem sabut fins ara, només podem arribar a la conclusió que el sànscrit podia generar tantes frases correctes i incorrectes com les que pot generar el català. Si tothom s'ha interessat tant per aquesta tesi doctoral potser és pel fet que els parlants d'arreu, cada cop més, tan sols generen una petitíssima part de les frases que es podrien inventar. I diuen que els que trauran més profit del descobriment... seran els ordinadors, no els que saben sànscrit.

Els parlants d'arreu, cada cop més, tan sols generen una petitíssima part de les frases que es podrien inventar